

[2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1088

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

(2006 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 62)

ਅਗਸਤ 12, 2010

[ਬੀ. ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਰੈਡੀ ਅਤੇ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਪੀਨਲ ਕੋਡ, 1860 - ਧਾਰਾ 302/34 - ਮੌਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਕਤਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ - ਅਪੀਲ 'ਤੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਹਨ - ਸਬੂਤ - ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ।

ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ - ਦੋਸ਼ੀ, ਹੋਰ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਕੇਸ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ- ਦੋਸ਼ੀ (ਪੀੜਤ ਦੇ ਪਤੀ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ (ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ- ਦੋਸ਼ੀ) ਉਸ ਦੀ ਮਾਂ (ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ) ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਭਰਜਾਈ ਨੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਨੇ ਬਿਆਨ

ਦੇਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸੀ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀੜਤਾ ਨੇ ਸੜ ਕੇ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੀ ਸੱਸ ਦੀ ਮੌਤ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਅਧੀਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ। ਤਤਕਾਲ ਅਪੀਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ- ਦੋਸ਼ੀ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕੋਰਟ

ਹੇਲਡ: 1. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ

1088

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1089

ਨੇ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਦਾਜ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ- ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ, ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਤਲ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।
[ਪੈਰਾ 10 ਅਤੇ 19] [1095- ਡੀ- ਈ; 1106- ਜੀ]

2. ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਬਿਆਨ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ (ਐਕਸ. ਪੀ 26) ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਇਕ ਦਾਗੀ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੈਬਿਨ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਲਈ ਕੈਬਿਨ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਤਤਕਾਲ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਬਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 15 ਅਤੇ 16] [1102-ਬੀ-ਐਫ; 1104-ਐਚ]

ਪਾਨੀਬੇਨ (ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ) ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1992) 2 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ. 474, 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

3. ਗਵਾਹ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3 ਨੇ ਯੁੰਆਂ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ

ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5 ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਟੱਲ, ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੰਬੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਬੇ ਅੰਤਰਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਦੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਪਰ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17] [1105- ਏ-ਡੀ]

ਸਤ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (1376) 1 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ. 727, 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ।

4. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੈਂਡ- ਹੈਂਡ ਟਿਕਟ (ਐਕਸ. ਪੀ 13) 'ਤੇ ਦਰਜ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਕਾਰਨ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੈਂਡ- ਹੈਂਡ ਟਿਕਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੱਖ-

ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਵਾਰ- ਵਾਰ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਉਹ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ

ਇਹ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅੱਗ ਪਤੀ ਨੇ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੀ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀ ਕੇਸ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਇੱਕ ਪਟੀਸ਼ਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਸਾੜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 8 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ 'ਚ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋਏ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ,

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1091

ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੀ ਗਲਤੀ ਸੀ। ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 18] [1106-ਬੀ-ਐੱਫ]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ:

(1992) 2 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ. 474, ਪੈਰਾ 16 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

(1976) 1 ਐੱਸ.ਸੀ.ਸੀ. 727, ਪੈਰਾ 17 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਨਿਆਂਇਕ ਖੇਤਰ: 2006 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰ. 62।

2002 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 226-ਡੀ.ਬੀ. ਵਿੱਚ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 18.05.2004 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਲਈ ਤਨੁਜ ਬੱਗਾ ਸ਼ਰਮਾ (ਏ. ਸੀ.)

ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਜਵਾਬਦੇਹ ਲਈ ।

ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ. 1. ਇਹ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਮਿਤੀ 18.5.2004 ਨੂੰ 2002 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 226-ਡੀ.ਬੀ. ਵਿੱਚ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਰੀਦਕੋਟ ਦੇ ਮਿਤੀ 25.1.2002 ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਕੇਸ ਨੰ: 48,16.12.1997 ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਮੁਕੱਦਮਾ ਨੰ: 390 ਮਿਤੀ 7.4.1998 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਜਿਸਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ "ਮ੍ਰਿਤਕ" ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਸਾਲੀ, ਨੀਲਮ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਲਗਾਏ ਗਏ ਦੋਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

2. ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਮਿਤੀ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ, ਤੋਂ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਸੀ।

1092

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2010)

9

ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਾਂ ਕੈਲਾਸ਼ ਰਾਣੀ ਵੱਲੋਂ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦਾਜ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲਗਾਤਾਰ ਤਸ਼ੱਦਦ ਅਤੇ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਅਤੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸੁਲ੍ਹਾ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਪੰਚਾਇਤ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਜਿੰਨਾ ਦਾਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਓਨਾ ਹੀ ਉਹ ਦੇ ਸਕਦੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਹੁਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਸਿਰਫ 22 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲਾੜੀ ਨੂੰ ਛੱਡਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੂੰ 26.6.1997 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਦਿਨ-ਦਿਹਾੜੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਦਹਿਸ਼ਤ ਇਸ ਤੱਥ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਤਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਇੱਕ ਫਰਿੱਜ ਅਤੇ ਇੱਕ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ।

3. ਉਪਰੋਕਤ ਦੁਖਦਾਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਜੋ 26.6.1997 ਦੀ ਸਵੇਰ ਨੂੰ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸਾੜਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਈ ਸੀ।

4. ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਅਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਗੁਆਂਢਣ ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਨਾਲ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਘਰ ਗਏ ਜਿੱਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਲਸਿਆ ਪਿਆ ਦੇਖਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ ਅੱਗ 'ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਵੱਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੁੱਛਗਿੱਛ 'ਤੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ, "ਕੈਲਾਸ਼ ਰਾਣੀ, ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਨੀਲਮ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇ।" ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਿਹੜੇ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦਯਾਨੰਦ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ/ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਲੈ ਗਏ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ। ਘਟਨਾ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 17) ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 12.15 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮਿਲੀ। ਉਹ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ (ਡੀ. ਐੱਮ. ਸੀ.) ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਢਲੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1093

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.)

ਡਿਊਟੀ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਕੋਲ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮ 4.30 ਵਜੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਬੇਨਤੀ ਅਰਜ਼ੀ (ਐਕਸ.ਪੀ 26) ਭੇਜੀ। (ਐਂਡੋਰਸਮੈਂਟ ਐਕਸ.ਪੀ 27 ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਭਾਵ, ਅਰਜ਼ੀ 'ਤੇ)। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹਰਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.13, ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਲੁਧਿਆਣਾ, ਦੇ ਨਾਲ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸ਼ਾਮ 5.05 ਵਜੇ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ (ਐਕਸ.ਪੀ 28)। ਉਸ ਨੂੰ ਫਿੱਟ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ (ਐਂਡੋਰਸਮੈਂਟ ਐਕਸ.ਪੀ 11), ਉਸ ਦਾ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ.ਪੀ 29) ਸ਼ਾਮ 5.25 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.17 ਨੇ ਸ਼ਾਮ 5.40 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 6.30 ਤੱਕ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ (ਐਕਸ.ਪੀ 8) ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਵੀ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਰਾਇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ (ਐਕਸ.ਪੀ 13)। ਉਪਰੋਕਤ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਰੁੱਕਾ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਰਸਮੀ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ (ਐਕਸ.ਪੀ 7)। ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਬਿਜੂ ਭੂਸ਼ਣ, ਕੈਲਾਸ਼ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਨੀਲਮ ਰਾਣੀ ਵਿਰੁੱਧ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਧਾਰਾ 307/498-ਏ/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੀ 1 ਜੁਲਾਈ, 1997 ਨੂੰ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਚਾਰਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪੜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕੈਲਾਸ਼ ਰਾਣੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਕਾਰਵਾਈ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

5. ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪਡੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਜੁਰਮ ਲਈ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੁਕੱਦਮਾ ਦੌਰਾਨ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ 17 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵਿੱਚ 9 ਗਵਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਬਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਨਾਲ ਪਡੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਧਾਰਾ 34 ਤਹਿਤ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਕਤਲ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੀਲਮ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਦੇ ਕੇ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6. ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ 2002 ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰ. 226-ਡੀ.ਬੀ. ਰਾਹੀਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਸਬੂਤ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਪੁਨਰ-ਮੁਲਾਂਕਣ ਉੱਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਵਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

1094

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ.

7. ਅਸੀਂ ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਸੁਣਿਆ ਹੈ।

8. ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਅਤੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਦਾਰੀ ਜਾਂਚ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਸਿਰਫ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ

ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੈਲਾਸ਼ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਨੀਲਮ ਰਾਣੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਘਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਵਿਅਰਥ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਸ਼ਮਣ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਰਾਣਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦਾ ਨਾਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਡੀ. ਡਬਲਯੂ. 8) ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ, ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸੱਚਾ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਇਕਲੌਤਾ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਤਫ਼ਤੀਸ਼ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨਾਲ ਹੱਥ ਮਿਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਬੰਧੀ ਬੇਨਿਯਮੀਆਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਨੇ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕੀਤਾ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਜੋੜ ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟੀਜਨਕ ਸੀ, ਨਾਲ ਹੀ ਅੰਸ਼ਕ ਵੀ ਸੀ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਇੰਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਝੁਲਸ ਗਈ ਸੀ, ਉਹ ਇੰਨਾ ਲੰਬਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰੇ 'ਤੇ

ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਅਨੁਸਾਰ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ, ਜੋ ਮਰੀਜ਼ ਦੀ ਬੈਂਡਹੈਂਡ ਟਿਕਟ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਸੀ, ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਵਜ਼ਨ ਨਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1095

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.)

ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰ ਲਏ ਸਨ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਵਲ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ, ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਭਾਵ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਲਿਆ ਸੀ। ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਤੱਥ 'ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਜ਼ਖਮੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਵਿਵਹਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ।

9. ਅਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲ ਦੀਆਂ ਬੇਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ।

10. ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਦੁਬਾਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਕੇ ਕਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾਜ ਦੀਆਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ

ਇਸ ਗੱਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਹੀ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹਨ।

11. ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਤੋਂ, ਇਹ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਦੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਦੋ ਦੋਸ਼ੀਆਂ, ਅਰਥਾਤ, ਕੈਲਾਸ਼ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਨੀਲਮ ਰਾਣੀ ਨੂੰ 29 ਜੂਨ, 1997 ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1) ਜੋ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਅਸਲ ਭਰਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਨੇ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਤੰਗ-ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸਾਰਾ ਇਤਿਹਾਸ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 5) ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦਾ ਚਚੇਰਾ ਭਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਅਤੇ ਫਰਿੱਜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਦਾਜ ਲਈ ਕੀਤੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਬਾਰੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਬਦਸਲੂਕੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ। ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਫਿਕ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ।

1096

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2010] 9 ਐਸ. ਸੀ.

ਆਰ.

ਉਸਨੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੂਰੇ ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਦੁਹਰਾਇਆ ਨਹੀਂ, ਜਿਸਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦਾਜ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ਕਾਰਨ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਵਿਚਕਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਝਗੜਾ ਹੁੰਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਸਹੁਰਿਆਂ ਦਾ ਪਰਵਾਰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੋਰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਤਾਅਨੇ ਮਾਰਦਾ ਸੀ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਿੱਥੋਂ ਤੱਕ 26.6.1997 ਦੀ ਦੁਖਦਾਈ ਘਟਨਾ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸਨੇ ਸਿਰਫ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਘਰ ਪਹੁੰਚੀ ਤਾਂ ਅੱਗ ਬੁਝ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਉਸਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਅੱਗ ਲਗਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਲਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 3, ਇੱਕ ਕਾਰਪੇਂਟਰ ਹੈ, ਜੋ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਗੁਆਂਢ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਸ ਨੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬਲਦੀ ਦੇਖੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਘਰ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਵਾਪਸ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 4 ਡਾ. ਯੂ.ਐੱਸ. ਸੂਚ, ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ, ਸਿਵਲ ਹਸਪਤਾਲ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇਹ 'ਤੇ 1.7.1997 ਨੂੰ ਸ਼ਾਮ 4.40 ਵਜੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕਰਵਾਇਆ। ਉਸ ਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

"ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ 5 ਫੁੱਟ 4 ਇੰਚ ਲੰਬਾ ਸੀ। ਇਹ ਨੰਗਾ ਸੀ, ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੋਸ਼ਣ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਸਨ। ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਦੇ ਧੱਬੇ ਵਿਸ਼ੇਰਾ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਸਤਹ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਅਤੇ ਖਰਾਬ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਉੱਪਰਲੇ ਅੰਗ। ਵੇਨ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦਾ ਜ਼ਖਮ ਖੱਬੇ ਗਿੱਟੇ 'ਤੇ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਜੇ ਵੱਡੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ 'ਤੇ ਪੈਡ ਦੀ ਸਿਆਹੀ ਨੀਲੇ ਰੰਗ ਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਮਿਲੀਆਂ:

(1) ਸਤਹੀ ਖੇਤਰ, ਜਨਤਕ ਖੇਤਰ, ਵੁਲਵਾ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਪੈਰ, ਸਰੀਰ ਦੇ ਵਾਲ, ਖੋਪੜੀ ਅਤੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਪੂਰੇ ਸਰੀਰ ਤੇ ਡੂੰਘੀ ਸੰਕਰਮਿਤ ਜਲਣ, ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1097

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਜਲਨ ਦੇ ਸਤਹੀ ਜ਼ਖਮਾਂ ਤੇ ਛਾਲੇ ਦੇ ਗਠਨ ਦੇ ਨਾਲ ਕਈ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪੂਸ ਅਤੇ ਸਲੋਅ ਬਣਨਾ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।"

ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਲੂਰਾ ਲੈਰੀਨਕਸ, ਟ੍ਰੈਚੀਆ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਫੇਫੜਿਆਂ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ ਸੀ। ਪੇਟ ਵਿੱਚ 250 ਸੀਸੀ ਤਰਲ ਪਦਾਰਥ ਸੀ। ਜਿਗਰ, ਤਿੱਲੀ ਅਤੇ ਗੁਰਦੇ ਵੀ ਭਰੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਿਸ਼ਾਬ ਬਲੈਡਰ ਅਤੇ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਸਿਹਤਮੰਦ ਅਤੇ ਖਾਲੀ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸੰਕਰਮਿਤ ਵਿਆਪਕ ਜਲਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸੈਪਟੀਸੀਮੀਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫੀ ਸਨ ਅਤੇ ਸੜਨਾ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਅਨਟੇ-ਮਾਰਟਮ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੜਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮਾਂ ਲਗਭਗ ਛੇ ਦਿਨ ਅਤੇ ਮੌਤ ਅਤੇ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਵਿਚਕਾਰ ਲਗਭਗ ਛੇ ਘੰਟੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੋਸਟ ਮਾਰਟਮ ਆਮ ਰਸਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ (ਐਕਸ.ਪੀ. 6) ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਦਰਖਾਸਤ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 7 ਡਾ: ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਗਲਾ ਦੁਆਰਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ, ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ

ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਬੈਂਡਹੈਂਡ ਟਿਕਟ (ਐਕਸ.ਪੀ. 13) ਡਾ. ਪੰਜਕ ਅਰੋੜਾ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 8 ਦੁਆਰਾ
 ਡੀ. ਐੱਮ. ਸੀ. ਵਿਖੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ
 ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ 26.6.1997
 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਗੱਲ ਦੇ ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗ
 ਲਗਾ ਲਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਆਸ਼ੀਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 9,
 ਰਜਿਸਟਰਾਰ ਡੀ.ਐੱਮ.ਸੀ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ
 26.6.1997 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11.20 ਵਜੇ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜੇ
 ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਲਗਭਗ 90 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਹਸਪਤਾਲ
 ਲਿਆਉਣ ਸਬੰਧੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸੂਚਨਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਰੀਜ਼
 26.6.1997 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੜ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਹ ਚੇਤੰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੀ।
 ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮ ਖਤਰਨਾਕ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ
 ਰਾਣੀ ਨੂੰ 26.6.1997 ਨੂੰ ਦੁਪਹਿਰ 2.00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਸੜਨ ਇੰਟੈਂਸਿਵ ਕੇਅਰ ਯੂਨਿਟ
 ਵਿੱਚ ਸ਼ਿਫਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇੱਕ ਮਰੀਜ਼ ਨੂੰ 90%
 ਸੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਹ 2 ਤੋਂ 4 ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਸਦਮੇ ਵਿੱਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸਨੇ
 ਅੱਗੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਹ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਰਹੀ। ਰਾਜ
 ਕੁਮਾਰ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10) ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਫੋਟੋਆਂ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ (ਐਕਸ.ਪੀ.
 21 ਤੋਂ ਪੀ. 23)।

ਐਕਸ.ਪੀ.18 ਤੋਂ ਪੀ.20 ਫੋਟੋਆਂ ਦੇ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹਨ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਦੀ ਸਕੇਲਡ ਸਾਈਟ ਯੋਜਨਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.12 ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਰਾਸਾ ਪੱਖ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਦੇ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਰਨ ਤੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14, ਮੰਗਤ ਰਾਮ ਦਾਜ ਦੀ ਮੰਗ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਵੱਲੋਂ ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਫਰਿੱਜ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਉਸ ਦੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਪੈਕੇ ਘਰ ਵਾਪਸ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

12. ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਐਚ.ਸੀ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 15 ਨੇ 26.6.1997 ਨੂੰ ਰਾਤ 10.00 ਵਜੇ ਇਲਾਕਾ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ। ਐਚ.ਸੀ. ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 16 ਨੇ 20.6.1997 ਤੋਂ 11.7.1997 ਤੱਕ ਥਾਣਾ ਸਿਟੀ-1 ਮੋਗਾ ਨੇ ਰੋਜਨਾਮਚਾ ਬਣਾਇਆ। ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਦੇਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ.ਪੀ. P29) ਨੂੰ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਵਜੋਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਹੈ -

"ਮਾਮੂਲੀ ਗੱਲ 'ਤੇ ਝਗੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਮੇਰੀ ਛੋਟੀ ਦਾਰਾਣੀ (ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ

ਪਤਨੀ) ਝਗੜਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਚਲੀ ਗਈ ਸੀ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵੱਖ ਉਸੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦਾ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਆਪਣੀ ਬਨੈਨ ਖੁਦ ਧੋਂਦਾ ਸੀ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਥੱਪੜ ਅਤੇ ਮੁੱਕੀ ਮਾਰੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੋਂ ਖਾਣਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕੰਮ ਵੀ ਕਰਾਂ ਅਤੇ ਕੁੱਟਮਾਰ ਵੀ ਸਹਿਣ ਕਰਾਂ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਉਸ ਲਈ ਕਲੰਕ ਹਾਂ। ਕੱਲ੍ਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਖਾਣਾ ਖਾਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ "ਤੇਰੇ ਮਾਨ ਬਾਪ ਦਾ ਸਿਆਪਾ ਕਰ ਕੇ ਆਵਾਂਗਾ" (ਉਹ ਉਸਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰੇਗਾ) ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਮੈਂ ਮਰ ਗਈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ।

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1099

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਬੱਬੂ, ਸੱਸ ਕੈਲਾਸ਼ ਰਾਣੀ, ਮੇਰਾ ਪਤੀ, ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੀ ਭੈਣ ਵੀ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ (ਉਨੀ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਸੀ)। ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਆ ਕੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੇਰੇ ਘਰ ਦੇ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਕੋਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਮੇਰੀ ਸੱਸ, ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਛਿੜਕ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਤੀ, ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਭਰਜਾਈ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬਚਾਇਆ। ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਉੱਤੇ ਚਟਾਈ (ਗੱਦਾ) ਪਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਸੱਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ

ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਚਟਾਈ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਹੁਰੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਦਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾ ਤਾਂ ਫਰਿੱਜ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟੈਲੀਵਿਜ਼ਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸਕੂਟਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰੋਂ ਭਾਂਡੇ ਲੈ ਕੇ ਆਈ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਮੰਗ ਕੇ ਭਾਂਡੇ ਕਿਉਂ ਲਿਆਏ ਸਨ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਸਮੇਂ ਇਹ ਭਾਂਡੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ ਗਏ? ਮੈਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ। ਆਰ.ਓ.ਏ.ਸੀ. ਐਸ. ਡੀ./- ਜੇ.ਐਮ.ਆਈ.ਸੀ.(ਡਿਊਟੀ) 26.6.1997 ਬਿਆਨ ਸ਼ਾਮ 5:10 ਤੋਂ 5:25 ਵਜੇ ਤੱਕ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।"

13. ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਹਰਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 13) ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵੀ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਸੜ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਛਾਪ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ (ਐਕਸ.ਪੀ.30/1) ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਹੋਰ ਨੋਟ (ਐਕਸ ਪੀ 30/3) ਵੀ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਅਸਲ ਬਿਰਤਾਂਤ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਦੁਹਰਾਇਆ ਕਿ ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਬਰਨ ਇੰਟੈਂਸਿਵ ਕੇਅਰ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਡਾਕਟਰ ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ ਸਿੰਗਲਾ ਤੋਂ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੰਗੀ ਸੀ। ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਫਿੱਟ ਹੋਣ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਰਾਏ (ਐਕਸ.ਪੀ.11) ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਵੱਲੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਸਵਾਲਾਂ ਅਤੇ ਜਵਾਬ ਜੋ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਨੂੰ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸੀ।

ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਆਨ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ.ਪੀ.29) ਅਤੇ ਸਮਰਥਨ (ਐਕਸ.ਪੀ.30) ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਉਸਨੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸੱਜੇ ਪੈਰ ਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੀ ਛਾਪ ਲਗਾਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਨੋਕਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਂਗਲਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨੋਕ ਸੜ ਗਏ ਸਨ।

14. ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ 'ਤੇ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਰਿਮੀਨਲ ਪਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੀ ਧਾਰਾ 313 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਪਰਾਧਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਹਨ ਅਤੇ ਗਵਾਹ ਜੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ, ਸਿਰਫ ਕੇਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਿੱਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਪਿੰਡ ਡਰੋਲੀ ਭਾਈ ਵਿਖੇ ਕੱਪੜੇ ਦੀ ਦੁਕਾਨ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵੱਲੋਂ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਦੀ ਪਤਨੀ ਪੂਨਮ ਆਪਣੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਗਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਖਾਣਾ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਸਾਫ਼ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਖਾਣਾ ਨਹੀਂ ਖਾਧਾ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ 8.30 ਵਜੇ ਦੁਕਾਨ ਲਈ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਅਤੇ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਪਿੰਡ ਡਰੋਲੀ ਭਾਈ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲਈ ਟੈਂਪੂ ਸਟੈਂਡ, ਮੋਗਾ ਵਿਖੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹਾ ਮਿਲਿਆ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ

ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਛਿੜਕ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਲਈ ਹੈ। ਘਰ ਪਰਤਣ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਸੜ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਂਦੇ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਵੀ ਸੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਉਸਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਅਤੇ ਜੀਪ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਾਨ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ., ਲੁਧਿਆਣਾ ਲੈ ਗਿਆ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਜੀਜਾ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਲਾਲ ਅਤੇ ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਵੀ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨਾਲ ਡੀ.ਐਮ.ਸੀ. ਗਿਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਦਾਜ ਦੀ ਕੋਈ ਮੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਸੀ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਕੇਸ ਹਿਸਟਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਡਾਕਟਰ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਦੁਪਹਿਰ 1.30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਬਦਲਿਆ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਉਸ ਦੇ ਸਹੁਰੇ ਸੰਤ ਲਾਲ, ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਨ।

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1101

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.ਜੇ.)

ਇਹ ਵੀ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਏ.ਐਸ.ਆਈ. ਰਾਜਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ ਡੀ.ਡਬਲਯੂ. 1 ਤੋਂ ਡੀ.ਡਬਲਯੂ. 9 ਦੀ ਵੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਡੀ.ਡਬਲਯੂ. 4 ਡਾ. ਅਸ਼ੋਕ ਕੁਮਾਰ ਨੇ 26.6.1997 ਨੂੰ

ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਦੀ ਅੱਗ ਬੁਝਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੂੰ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਐਕਸ.ਡੀ.17) ਅਤੇ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਐਕਸ.ਡੀ.18) ਦੀ ਬੈਂਡ ਹੈਂਡ ਟਿਕਟ ਵੀ ਸਾਬਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਡੀ.ਡਬਲਯੂ. 8 ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ, ਜੋ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਦਾ ਭਰਾ ਹੈ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਇਹ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਲਈ ਹੈ। ਡੀ.ਡਬਲਯੂ. 9, ਹਰੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੀਲਮ ਰਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਤ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਮੰਨਿਆ। ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਹੋਰ ਕੁਝ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

15. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਕੀਤੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨਨਾਮਾ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਟੁਕੜਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਕੁਝ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵੀ ਵੇਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਜੋ ਕਿ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਸਟੀਕਤਾ ਨਾਲ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਨਿਰਪੱਖ ਅਧਿਐਨ ਇਹ ਦਰਸਾਏਗਾ ਕਿ ਸਾਰਾ ਬਿਆਨ ਸਵੈਚਲਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਸਹੀ ਸੰਸਕਰਣ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫਸਾਉਂਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਪਰਾਧ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਦੀ ਛੋਟੀ ਦਾਰਾਣੀ ਭਾਵ ਪਤੀ ਦੇ ਭਰਾ ਦੀ ਪਤਨੀ ਝਗੜਾ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਮਾਤਾ- ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੇ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਵਿਚਕਾਰ ਝਗੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਥੱਪੜ ਮਾਰਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਭੋਜਨ ਲੈਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਘਰ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ

ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਜੁੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਕੁੱਟਮਾਰ ਸਹਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਦੁਰਵਿਵਹਾਰ ਬਾਰੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਮਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਸ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ, ਸੱਸ, ਉਸ ਦਾ ਪਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੀ ਭੈਣ ਵੀ ਉੱਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਉਹ ਫਿਰ ਸਹੀ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਨੇ ਅੱਗ ਬੁਝਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

1102

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2010] 9 ਐਸ. ਸੀ. ਆਰ.

ਅਗਲੀ ਹੀ ਲਾਈਨ ਵਿਚ ਉਹ ਫਿਰ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਸੱਸ, ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਨੇ ਉਸ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਛਿੜਕਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਚੇ ਕੋਠੇ ਕੋਲ ਲਿਜਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦੀ ਸੱਸ, ਉਸਦੇ ਪਤੀ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ। ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਭਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਤਨੀ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਸਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੀ ਪੇਸ਼ਗੀ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੜ੍ਹਾਏ ਜਾਣ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਰਅਸਲ, ਇਸ ਇਤਰਾਜ਼ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇੱਕ ਅਰਜ਼ੀ

(ਐਕਸ.ਪੀ.26) ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਸਾਰੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵੀ ਫਲਦਾਇਕ ਨਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਿਆ ਜੋ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਇਕ ਦਾਰੀ ਸੀ। ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤਾਂ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਕੈਬਿਨ ਵਿੱਚ ਪਈ ਸੀ। ਕੈਬਿਨ ਜ਼ਖਮੀ ਦੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਹਰੋਂ ਸਿਰਫ ਕੈਬਿਨ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਰਾਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਇੰਟੈਂਸਿਵ ਬਰਨ ਇੰਜਰੀ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੀਆਂ 90% ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ, ਉਸਨੂੰ ਲਾਗ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਬਰਨ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚ ਅਲੱਗ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਇੰਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਪੈਰ ਦੇ ਸੱਜੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਤੋਂ ਪਛਾਣਨਾ ਪਿਆ ਸੀ।

16. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ.ਪੀ.29) ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਹਾਂ ਜੋ ਆਖਿਰਕਾਰ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਵਜੋਂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਤਾ ਦੀ ਪਰਖ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਪਾਠੀਬੇਨ (ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ) ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1992) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 474 ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ:-

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.ਜੇ.)

"18. ਹਾਲਾਂਕਿ ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਕੋਲ ਜਿਹੜੀ ਕੋਈ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਹੁੰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਜੋਂ ਸੱਚਾਈ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਸ਼ਕਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਕਾਰਨ ਹੈ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਪੈਦਾ ਹੋਵੇ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਚੌਕਸ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦਾ ਬਿਆਨ ਅਧਿਆਪਨ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਪਛਾਣਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਅਦਾਲਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸੱਚੀ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਸੀ, ਬਿਨਾਂ-ਸ਼ੱਕ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਤੋਂ। ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਇੱਕ ਸੰਪੂਰਨ ਨਿਯਮ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਇਕਲੌਤਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ। ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਵਾਲਾ ਨਿਯਮ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ-

(i) ਇੱਥੇ ਨਾ ਤਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਦਾ ਕਿ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। (ਮੁਨੂ ਰਾਜਾ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (1976) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 104)।

(ii) ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਐਲਾਨ ਸੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਹ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੇ, ਇਸ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। (ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਮ ਸਾਗਰ ਯਾਦਵ (1985) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 552; ਰਾਮਾਵਤੀ ਦੇਵੀ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1983) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 211)।

(iii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਦੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾ ਟਿਊਸ਼ਨ, ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਮ੍ਰਿਤਕ ਕੋਲ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿੱਟ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। (ਕੇ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰੈਡੀ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ (1976) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 618)।

1104

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

[2010] 9 ਐਸ. ਸੀ.

ਆਰ.

(iv) ਜਿੱਥੇ ਮਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹੈ, ਇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। (ਰਸ਼ੀਦ ਬੇਗ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (1974) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 264)।

(v) ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਬੇਹੋਸ਼ ਸੀ ਅਤੇ ਕਦੇ ਵੀ ਮਰਨ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤ ਰੱਦ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ। (ਕਾਕੇ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (1981) ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 25)

(vi) ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਜੋ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਹੈ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। (ਰਾਮ ਮਨੋਰਥ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ (1981) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 654)

(vii) ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ ਘਟਨਾ ਦੇ ਵੇਰਵੇ ਸ਼ਾਮਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। (ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਮੂਰਤੀ ਲਕਸ਼ਮੀਪਤੀ ਨਾਇਡੂ (1980) ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 455)

(viii) ਬਰਾਬਰ ਹੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਸੰਖੇਪ ਬਿਆਨ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ, ਕਥਨ ਦੀ ਕਮੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਸੱਚ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੂਰਜਦੇਓ ਓਜ਼ਾ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (1980) ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 769)

(ix) ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਹ ਤਸੱਲੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸਥਿਤੀ ਠੀਕ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ 'ਤੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਇਹ ਮਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਫਿੱਟ ਅਤੇ ਹੋਸ਼ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। (ਨਨਹਾਉ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (1988) ਸੁਪ ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 152)

(x) ਜਿੱਥੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਸੰਸਕਰਣ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸੰਸਕਰਣ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਉਕਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। (ਯੂ.ਪੀ. ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਮਦਨ ਮੋਹਨ (1989) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 390)।

ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਉਪਰੋਕਤ ਅਨੁਪਾਤ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਇਹ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਮੌਕਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ

1105

(ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ, ਜੇ.ਜੇ.)

17. ਅਸੀਂ ਗਵਾਹਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5 ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ। ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 3 ਨੇ ਅੱਗ ਦਾ ਧੂੰਆਂ ਦੇਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਸੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 1, ਕੀਮਤੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 5, ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਸਬੂਤ ਬੇਮਿਸਾਲ, ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰ ਹਨ। ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਲੰਬੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਹ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਆਸ਼ਾ ਰਾਣੀ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 2 ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਅਪੀਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਨਾਮ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਜੋਂ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾਈ ਸੀ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ ਨੂੰ ਬਦਲ ਲਿਆ ਹੈ, ਪਿਛਲੇ ਬਿਆਨ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲੰਬੇ

ਅੰਤਰਾਲ ਦੌਰਾਨ, ਉਹਨਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਜੋ ਉਸਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਉਸਦੇ ਪੂਰੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਏ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਤ ਪਾਲ ਬਨਾਮ ਦਿੱਲੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ (1976) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 727, ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ:

“ਉਪਰੋਕਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਫੌਜਦਾਰੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਗਵਾਹ ਦੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦਾ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਉਣ ਵਾਲੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ, ਉਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਜੋਂ, ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧੋਤਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਤੱਥ, ਜੱਜ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਰੇਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਜਿਹਾ ਅਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਹਿੱਸੇ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਜੱਜ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ, ਗਵਾਹ ਦਾ ਕ੍ਰੈਡਿਟ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਿੱਲ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਗਵਾਹ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਉਸ ਹਿੱਸੇ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਿਸੇ ਵੀ ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ।

18. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਬੈਂਡਹੈੱਡ ਟਿਕਟ (ਐਕਸ.ਪੀ. 13) 'ਤੇ ਦਰਜ ਇਤਿਹਾਸ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮਰੀਜ਼ ਨੇ 26.6.1997 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 10.00 ਵਜੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਲੜਾਈ-ਝਗੜੇ ਕਾਰਨ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਤੇਲ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਬੈਂਡਹੈੱਡ ਟਿਕਟ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸਾਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵੱਖ- ਵੱਖ ਪੜਾਵਾਂ 'ਤੇ ਪਿਛਲੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਵਾਰ- ਵਾਰ ਐਂਟਰੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਬਿਲਕੁਲ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੇ ਜੋਸ਼ 'ਚ ਇਕ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਹ ਇਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵੀ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਕੱਪੜੇ ਨਾਲ ਅੱਗ ਬੁਝਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਮਿਤ ਕੁਮਾਰ ਅਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭੂਸ਼ਣ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕੇਸ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਬਹਾਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੂੰ ਸੜਨ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਲਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਡੀ.ਡਬਲਯੂ. 8) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ.ਡੀ.) ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਨੀਤਾ ਰਾਣੀ ਨੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਸਦੀ ਗਲਤੀ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਗਵਾਹ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ

ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਸੀ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੇ ਕਤਲ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਇਕ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਝੂਠ ਬੋਲਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਸੀ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

19. ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਸਾਨੂੰ ਕਤਲ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ।

20. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਕੇ.ਕੇ.ਟੀ.

ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।